

Edgar Lehembre geportretteerd

Frans Van Campenhout, *Edgar Lehembre: Geneesheer, Vlaams-nationaal politicus en Dietse jeugtleider*, Dilbeek, Van Campenhout, 2002, 158 pp., ill., € 15, ISBN 90-801058-3-X.

Edgar Lehembre (1903-1970) geniet vooral bekendheid wegens zijn rol als leider van de Nationaal Socialistische Jeugd in Vlaanderen (NSJV) waarvoor hij na de oorlog door het gerecht ter dood werd veroordeeld. Frans Van Campenhout compileert wat reeds bekend was over deze figuur en voegt er enkele gegevens aan toe uit onuitgegeven bronnen (ondermeer Lehembres strafdossier) en uit een systematische verwerking van de periodieken van de jeugdbeweging. Het gros van het boek (pp. 33-114) behandelt de oorlogsperiode. De auteur reikt weinig nieuwe inzichten aan. Hij kleurt de contouren in die reeds bekend waren uit de literatuur. Bij gebrek aan betrouwbare gegevens kan hij ook enkele essentiële gaten in onze kennis niet opvullen. Zo heeft hij de precieze getalsterkte van de NSJV niet kunnen achterhalen, waardoor we het nog steeds moeten doen met de propagandistische voorstellingen. De auteur toont zich over het algemeen kritisch en verdoezelt geen onaangename kwesties. In de analyse laat hij wel eens steken vallen en zijn betoog blijft soms steken in een opsomming van feiten.

De interessante pagina's zijn gewijd aan de interne dissidenties in de jeugdbeweging die uiteindelijk leidden tot de ontbinding van de NSJV in de lente van 1944. Lehembre werd al in 1943 tot ontslag gedwongen omdat hij voor de bezetter

onaanvaardbaar was geworden. Hij weigerde zich in te schakelen in een strategie om de NSJV los te weken van het VNV en om te vormen tot een Groot-Duits-nationalistische organisatie. Voor de dissidenten wogen Lehembres bezwaren te licht. Ze verweten hem lippendienst te bewijzen aan de verduitsers en een gebrek aan leiderschap. Hij vertoonde volgens zijn critici een *“verregaand gemis aan besluitvaardigheid en doortastendheid”* (p. 91) waardoor hij zijn functie niet aan kon. De VNV-leiding had Lehembre *“over het paard getild”* en vervolgens *“in de steek gelaten”* (p. 103). De auteur waagt zich niet aan een kritisch oordeel over de persoonlijkheid van Lehembre en laat het aan de lezer om de toegedichte kwalificaties te interpreteren. Uit wat Van Campenhout meedeelt, blijkt in ieder geval dat Lehembre niet kan betrappt worden op veel originele ideeën. Meestal galmt hij na wat gemeengoed is in het extreem-rechtse Dietse nationalisme, zijn belangrijkste politieke biotoop. Tegelijk toont hij zich een volgzzaam partijman. Men kan zich afvragen of ook binnen de VNV-top geen twijfels bestonden over de leiderscapaciteiten van Lehembre. Het feit dat hij in 1938 in opvolging van de uit het VNV geroeyerde Hilaire Gravez aan hoofd kwam te staan van de jeugdbeweging had m.i. ook te maken met het feit dat hij in de Antwerpse partijafdeling – Lehembre was tussen 1936 en 1938 arrondissementsleider – de baan moest ruimen voor meer ambitieuze leiders. Electoraal brak de Hobokense huisarts trouwens ook geen potten. Toen Lehembre in 1943 als jeugdleider intern en extern zwaar onder vuur lag, heeft de VNV-leiding weinig of niets ondernomen om hem te handhaven. Zo eindigde hij uiteindelijk in de coulissen van een zieltogende collaboratie.

In september 1944 vluchtte hij in tegenstelling tot de meeste vooraanstaande collaborateurs niet naar Duitsland. Lehembre was ervan overtuigd dat hij het gerecht zou kunnen overtuigen van het feit dat hij in wezen tegen de bezetter had gereageerd. Hij eindigde zijn pleidooi met de bewering dat *“wij [...] werkelijk de enige jeugdbeweging [zijn geweest] die volledig zich zelf bleef in vergelijking met de parallel bestaande jeugdbewegingen in de andere landen: geen Duitse steun, geen Duitse instructies, geen Duitse opleiding, geen grenserving tussen ons volk en het Duitse”*. Lehembre sprong wel erg lenig om met de waarheid. Tegelijk was zijn verdediging zeer naïef want al spoedig stapelden de bewijzen zich op. De NSJV werd immers quasi volledig gefinancierd door de bezetter – Lehembre zelf ontving een salaris (p. 68) – en moest zich in ruil volledig inschakelen in de Duitse propaganda en oorlogsmachine. Met medeweten van Lehembre werden Vlaamse jongens klaargestoomd voor de *Waffen-SS* en andere militaire organisaties. Voorts heeft Lehembre actief meegewerkt om het NSJV het monopolie te verschaffen inzake jeugdwerk. Dat hij hiervoor scherp ageerde tegen de Vlaamse Hitlerjeugd is juist, maar dat hij meewerkte aan het buiten de wet stellen van de grote socialistische en katholieke jeugdbewegingen al evenzeer. Lehembre kreeg er de zwaarste straf voor. In 1948 ontving hij gratie en in 1951 stond hij weer op vrije voeten. Na de oorlog heeft hij geen politieke rol meer gespeeld. [BRUNO DE WEVER]